Senada Užičanin

01.03.2022. 10:06
Погледано: 990 пута

Маском до функционалног знања и самоспознаје

Циљ истраживања је био испитати ученике колико су се често сусретали са примјеном индивидуалне и карактерне позоришне маске као дидактичког средства у обради наставног садржаја.

МОЈА ПЕДАГОШКА УВЈЕРЕЊА

Улога наставника у савременој настави је да буде “креатор стваралачког уживања ученика” и креира иновативни модел учења заснован на потицању функционалног знања, а индивидуална и карактерна позоришна маска доприноси унапређењу емотивног и когнитивног развоја и компетенција ученика јер служи као средство за потицање мотивације, превенције вршњачког насиља, али и унапређење комуникације што омогућава наставнику да креира специфичне и креативне задатке.

Такав облик учења зависи од интенције наставника да помоћу маске као инструмента којим ће потицати ученика да изражава властите потребе и осјећања, а да при томе истовремено развија самопоуздање и усваја нове технике које битно утјечу на способност сналажења у новим ситуацијама, укључи ученика у активан наставни процес. У широк дијапазон задатака које наставник треба реализовати спадају и нове наставне стратегије (облици, методе и средства). Поставља се питање шта све може бити наставно средство као “дидактички обликована изворна стварност” (Пољак: 19991:55) ако знамо да је сврха

наставе остварити образовне, одгојне и функционалне циљеве усмјерене ка стицању функционалног знања и развоја личности.

Ек (2010) говори да су наставна средства материјална средства, дидактички обликовани предмети, помоћу којих се утемељује процес одгоја и образовања. Помоћу њих, каже Ек, ученици лакше схватају наставне садржаје и примају нове спознаје. Посматрамо ли маску као облик учења кроз искуство у настави осим стратегија подучавања отвара се питање и примјене дидактичких средстава. Будући да су наставна средства материјална средства и да дидактички обликовани предмети у савременој настави имају вишеструку улогу у креирању потицајног окружења за учење, маска остварује бенефите на пољу јачања метакогнитивних вјештина. Стадијуми развоја по Ериксону упућују на успостављање досљедног осјећања идентитета кроз испитивање различитих улога, насупрот конфузији због превеликог броја могућности и неуспјеха у развоју интегрисане слике о себи, стога сматрам да је маска дидактичко средство које задовољава креативне и психолошке потребе ученика и омогућава коришћење нових дидактичких модела у настави БХС језика и књижевности.

КРАТАК ОПИС ПРАКСЕ

Индивидуална и карактерна позоришна маска (радионичарски тип израде индивидуалне гипсане маске) је материјално средство, дидактички обликован статичан предмет помоћу којег ученици лакше усвајају наставне садржаје (тумачење књижевног дјела/карактеризација/биографија лика). Бежен уводи појам методичких артефаката, а што подразумијева "разне врсте модела и других предмета којима се поједини односи и процеси настоје што више визуелизирати и тако их учинити што зорнијима" (Бежен 2008:295) и у њих између осталог убраја лутке, односно сва средства која учитељ осмишљава и израђује сам или уз помоћ неких апарата. Посматрамо ли маску као методички артефакт који доприноси визуелизацији наставних садржаја (биографија писца, карактер лика/граматичка својска личних замјеница) а осмишљена је и израђена самостално и индивидуално за сваког ученика, можемо закључити да позоришна маска има своју примјену у наставном порцесу. Позоришна маска као моделирано дидактичко средство је статична и као такву треба је анимирати методом демонстрације и учинити доступном у креативном раду.

Примарна улога маске у предметној настави је развијање изражајних способности, ослобађање креативног потенцијала и развијање емпатије и моралних начела те стицање самопоуздања. При томе драмски одгој треба бити организовани вид "дјечије игре" која посредством позоришне маске као едукативно-дидактичког средства битно доприноси интелектуалном, естетском и емоционалном развоју личности сваког ученика који је укључен у овај модел поучавања.

ПОЛАЗИШТА

На основу истраживања о учесталости примјене индивидуалне и карактерне позоришне маске као дидактичког средства у настави на узорку двије средње и двије основне школе на подручју ТК, које је обухватило укупно 185 ученика, утврђено је да ученици никада у настави БХС језика и књижевности нису примјењивали маску као дидактичко средство у настави нити су спознали које могућности нуди маска у савременој настави усмјереној ка стицању функционалног и примјењивог знања. Циљ истраживања је био испитати ученике колико су се често сусретали са примјеном индивидуалне и карактерне позоришне маске као дидактичког средства у обради наставног садржаја. Наведени резултати истраживања јасан су показатељ да савремена настава треба бити темељ за испољавање субјекатске позиције ученика како у самосталном усвајању знања примјеном маске као дидактичког средства тако и у активном односу према стеченим знањима будући да је вишеструка функција маске као терапијског, едукативно-дидактичког средства и потицаја за самостално проналажење креативних рјешења и рјешавања проблемских ситуација.

Истраживање је указало на потребу креирања нових дидактичких средстава и помагала који би допринијели концепту саморегулирајућег учења јер како се тврди појединци постају способни саморегулирати учење напретком кроз четири ступња развоја: ступањ проматрања, опонашања, самоконтроле и саморегулације (Сцхунк, 1996.; Зиммерман, 2000.), а позоришна маска обухвата сва четири наведена ступња (први-моделирање, други-анимација маске, трећи истраживање биографије лика и смаорегулација- стицање самопоуздања и емпатије.)

До примјене наставне праксе дошло је из потребе да се на креативан и иновативан начин оствари спознајна и психолошка страна наставе, усвоје одгојне вриједности и развију код ученика способности самосталног моделирања креативних рјешења наставе коришћењем метакогнитивних стратегија у процесима учења и разумијевања наставног садржаја што се остварује примјеном позоришне маске као дидактичког средства у настави (кроз карактеризацију лика, невербални говор, покрет) што подразумијева и међупредметну корелацију.

Наставна пракса остварује вишеструке бенефите будући да су ученици у центру наставних активности и директно учествују у проматрању и процјени властитог учења путем осврта (мој сусрет са маском/моја порука) те потичу критичко мишљење кроз рефлексију. У разреду активно учествују у стицању знања и развијању читалачких активности ученици из социјално маргинализираних група јер истовремено су покренути мотивацијски процеси као и социјална подршка. Неизоставна је примјена индивидуалне и карактерне позоришне маске као дидактичког средства у настави у раду са ученицима с потешкоћама при чему је маска средство интеграције и сарадничке потпоре у учењу. Креирањем нових материјала, дидактичких средстава за учење и њихова примјена у настави доприноси поучавању, превенирању вршњачког насиља, развијању емпатије, критичког мишљења, ослобађању креативног потенцијала код ученика потичући когнитивне и моторичке функције.

ЦИЉ И ЖЕЉЕНИ ИСХОДИ

Маска у савременој настави је недовољно истражено подручје како у одгојно-образовним установама тако и на студијским програмима високог образовања. Циљ примјене позоришне маске као дидактичког средства у настави јест упознати ученике с појмовима везаним за драму у образовању те примјену маске у подучавању наставних садржаја предвиђених НПиП.

Како маска дефинише ко смо? Како креира наше понашање? На који начин чини основу нашег невербалног говора? Наведена питања имају за циљ да истражимо могућности примјене маске у настави укључујући сложене когнитивне процесе креативности покренуте код ученика.

Редовни професор, глумац, Владо Керошевић сматра да се помоћу маске "истражује унутарњи и вањски мисаоно-емоционални процеси мотивације те психолошки и физички елементи идентификације са драмском ситуацијом и ликом у ситуацији при чему посебно апострофира процес унутарње и вањске спознаје себе", примјеном маске као методолошки креираног дидактичког средства у настави ученик развија спознају о себи у односу на друге, а тиме се жели постићи ослобађање креативног потенцијала и социјалних компетенција.

Ученик ће након реализованих активности моћи дефинисати појмове везане за технике и методологију рада са позоришном маском као дидактичким средством, разумјети и активно учествовати у одабиру наставних тема погодних за примјену индивидуалне/карактерне маске, просуђивати критички о књижевном садржају, креирати осврте и различите драмске ситуације прилагођене типу часа.

ДЕТАЉАН ОПИС РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Први корак у реализацији наставне праксе „Маском до функционалног знања и самоспознаје" чине проведене истраживачке активности којима су обухваћена одјељења из двије основне и двије средње школе на подручју ТК с циљем да се утврди која је стратегија ефикасна у настави и која доприноси усавршавању одгојно-образовне праксе. Поступак истраживања проведен је у сврху што бољег размијевања наставне праксе и трагања за одговором: Како унаприједити креативност ученика и осавременити наставу користећи технике и методе рада са маском као дидактичким средством у настави? Будући да резултати истраживања указују на потребу увођења нових наставних дидактичких средстава, отворен је простор за примјену индивидуалне/карактерне маске као дидактичког средства у настави БХС језика и књижевности.

Примјена позоришне маске као дидактичког средства у настави реализује се у неколико фаза.

1. фаза наставне праксе: Појмовно-терминолошко одређење маске

У хисторији умјетности дефиниција маске је често предмет разматрања и повезивања са плесним ритуалима. Куленовић (1982:8) наводи да је ријеч трагедија везана за учеснике у обредима Дионисова култа, обучене у кожу јарца, ако функцију позоришне маске посматрамо у том хисторијском контексту можемо је протумачити као важан сегмент савремене наставе. Клајн (1995:245) сматра да је маска трајна компонента представе и као таква заузима значајно мјесту у театру. На темељу Јунгове аналитичке психологије, маску можемо посматрати као поступак преузимања улоге и идентитета. Јунг је користио термин персона за особу каква постајемо захваљујући друштвеном уређењу. Термин персона је преузео из римског театра, а означавао је позоришну маску. Границе „приватног ја“ биле су кроз хисторију предмет изучавања књижевности. Многи књижевни ликови су настали у расцјепу психолошких превирања и „разоткривања“ персоне.

2. фаза наставне праксе: Моделирање

Друга фаза се односи на израду индивидуалне маске засноване на принципима зелене педагогије што захтијева радионичарски тип примјене свих мануелних активности и употребе материјала за рециклажу (картон од блока за цртање/гипс) и природних материјала који доприносе крајњем циљу-изради оригиналног дидактичког средства.

Метода израде индивидуалне маске од гипсаног завоја примјењује се за сваког ученика који учествује у драмском процесу. Моделирање маске побољшава мануелне вјештине и потиче креативност код ученика те их је неопходно укључити у процес израде индивидуалне маске. Израда маске захтијева тимски рад ученика (припремање подлоге и заштитног слоја лица, припрема гипсаног завоја, прекривање лица и поступак моделирања). (СенадаУзицанин_прилог01)

3. фаза наставне праксе: Самоспознаја

Трећа фаза обухвата психолошку припрему ученика (мисаоно суочавање са властитим јаством, самопроцјена, сусрет са маском: лице/наличје) и методичку прилагодбу позоришне маске у раду са ученицима. Након завршеног процеса израде добијемо неутралну маску. Она потом може попримити обиљежја карактерне маске, зависно од потребе прилагођавања књижевном лику па би сљедећи корак подразумијевао осликавање емоционалног стања улоге на маски и одређивање биографије (доб, спол, професионална оријентација) с циљем бољег разумијевања карактера улоге коју тумаче.

Станиславски је у свом стваралаштву дао неколико смјерница и елемената за оживљавање књижевног лика који помажу у раду, те на основу њих и на основу искуства примјене маске у настави, можемо закључити да маска потиче машту, емоционално памћење, да рад са маском ослобађа мишиће, доприноси изражајности тијела и оспособљава ученика за ритам

и темпо примјене маске те доприноси сценском самоосјећању и постигнутим резултатима за сваког ученика.

Станиславски надаље истиче први корак (кроз свјесно према несвјесном) при чему је битно учениково виђење цјелокупног процеса примјене маске као дидактичког средства у настави. Унутарње театрално стање маска остварује кроз осјећај истине и вјеровања, адаптације, унутарње карактеризације, етике и дисциплине насупрот ванјском стању што опет код ученика маска потиче на опуштање, покрет и физички

ДЕТАЉАН ОПИС РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Први корак у реализацији наставне праксе „Маском до функционалног знања и самоспознаје“ чине проведене истраживачке активности којима су обухваћена одјељења из двије основне и двије средње школе на подручју ТК с циљем да се утврди која је стратегија ефикасна у настави и која доприноси усавршавању одгојно-образовне праксе. Поступак истраживања проведен је у сврху што бољег размијевања наставне праксе и трагања за одговором: Како унаприједити креативност ученика и осавременити наставу користећи технике и методе рада са маском као дидактичким средством у настави? Будући да резултати истраживања указују на потребу увођења нових наставних дидактичких средстава, отворен је простор за примјену индивидуалне/карактерне маске као дидактичког средства у настави БХС језика и књижевности.

Примјена позоришне маске као дидактичког средства у настави реализује се у неколико фаза.

1. фаза наставне праксе: Појмовно-терминолошко одређење маске

У хисторији умјетности дефиниција маске је често предмет разматрања и повезивања са плесним ритуалима. Куленовић (1982:8) наводи да је ријеч трагедија везана за учеснике у обредима Дионисова култа, обучене у кожу јарца, ако функцију позоришне маске посматрамо у том хисторијском контексту можемо је протумачити као важан сегмент савремене наставе. Клајн (1995:245) сматра да је маска трајна компонента представе и као таква заузима значајно мјесту у театру. На темељу Јунгове аналитичке психологије, маску можемо посматрати као поступак преузимања улоге и идентитета. Јунг је користио термин персона за особу каква постајемо захваљујући друштвеном уређењу. Термин персона је преузео из римског театра, а означавао је позоришну маску. Границе „приватног ја“ биле су кроз хисторију предмет изучавања књижевности. Многи књижевни ликови су настали у расцјепу психолошких превирања и „разоткривања“ персоне.

2. фаза наставне праксе: Моделирање

Друга фаза се односи на израду индивидуалне маске засноване на принципима зелене педагогије што захтијева радионичарски тип примјене свих мануелних активности и употребе материјала за рециклажу (картон од блока за цртање/гипс) и природних материјала који доприносе крајњем циљу-изради оригиналног дидактичког средства.

Метода израде индивидуалне маске од гипсаног завоја примјењује се за сваког ученика који учествује у драмском процесу. Моделирање маске побољшава мануелне вјештине и потиче креативност код ученика те их је неопходно укључити у процес израде индивидуалне маске. Израда маске захтијева тимски рад ученика (припремање подлоге и заштитног слоја лица, припрема гипсаног завоја, прекривање лица и поступак моделирања).

3. фаза наставне праксе: Самоспознаја

Трећа фаза обухвата психолошку припрему ученика (мисаоно суочавање са властитим јаством, самопроцјена, сусрет са маском: лице/наличје) и методичку прилагодбу позоришне маске у раду са ученицима. Након завршеног процеса израде добијемо неутралну маску. Она потом може попримити обиљежја карактерне маске, зависно од потребе прилагођавања књижевном лику па би сљедећи корак подразумијевао осликавање емоционалног стања улоге на маски и одређивање биографије (доб, спол, професионална оријентација) с циљем бољег разумијевања карактера улоге коју тумаче.

Станиславски је у свом стваралаштву дао неколико смјерница и елемената за оживљавање књижевног лика који помажу у раду, те на основу њих и на основу искуства примјене маске у настави, можемо закључити да маска потиче машту, емоционално памћење, да рад са маском ослобађа мишиће, доприноси изражајности тијела и оспособљава ученика за ритам и темпо примјене маске те доприноси сценском самоосјећању и постигнутим резултатима за сваког ученика.

Станиславски надаље истиче први корак (кроз свјесно према несвјесном) при чему је битно учениково виђење цјелокупног процеса примјене маске као дидактичког средства у настави. Унутарње театрално стање маска остварује кроз осјећај истине и вјеровања, адаптације, унутарње карактеризације, етике и дисциплине насупрот ванјском стању што опет код ученика маска потиче на опуштање, покрет и физички израз. Слиједећи Систем и упуте о креирању карактера књижевног лика те уочавање потребе и осјећања ученика током наставне праксе долазимо до закључка да маска као дидактичко средство представља значајно методолошко упориште за креирање креативних рјешења наставе, развијање критичког мишљења и искуственог учења.

4. фаза наставне праксе: Примјена маске у конкретним дидактичким ситуацијама

Наставник у овој фази потиче ученике да „драмски“ анимирају маску, прилагоде је наставном задатку покретом, гестом и карактером. Маска на тај начин постаје предметно средство изражавања и преношења драмске поруке специфичним покретом тијела својственим карактерним особинама лика: доб/спол/социјални статус. Вербално-наративне технике замјењују невербални покрети па ученик истовремено постаје демонстратор и протагонист што је нарочито битно за интровертни тип којем маска помаже да поспјеши комуникацију. Маска кореспондира између ученика јачајући тимски рад у истраживању хисторије босанског језика и писма (инкорпорирање босанчице у савремене облике поучавања постигнуто је комбиновањем материјала за израду маске и моделирања графема босанчице на разини визуелне репродукције језика и тактилне стимулације у сврху проучавања типографских елемената) остварујући при томе естетску и креативну страну наставе за све добне скупине ученика.

5. фаза наставне праксе: Креативно умрежавање

Завршна фаза се односи на примјену позоришне маске индивидуалне/карактерне у настави и ваннаставним активностима те раду са ученицима из социјално маргинализираних група будући да маска потиче самопоуздање те афирмацију читалачке писмености. Ученици су ову фазу наставне праксе назвали “позориште упаковано у школски руксак”. Позоришне маске имају своју примјену у свим наставним подручјима. Користе се као дидактичко средство у мотивацијском дијелу часа, служе за психолошку карактеризацију књижевног лика те битну улогу остварују у раду са дјецом с тешкоћама у развоју јер помажу у развоју мануелних вјештина (израда/руковање маском), побољшању когнитивних функција (одређивање биографије лика) те потичу сензорну интеграцију. Маске се користе за тематску изложбу, као дидактичко средство за реализацију наставне јединке из области језика/књижевности, припрему ваннаставних активности, обиљежавање значајних датума предвиђених ГПР-ом школе те доприносе реализацији пројектних активности, служе као подлога за узајамно учење, оригиналну идеју представе те сценско упризорење књижевног текста.

Маска служи као средство за умрежавање креативних пракси базираних на драмском одгоју и примјени маске у раду са дјецом и младима. Као продукт једногодишњег успјешног усавршавања одгојно-образовне праксе “Маском до функционалног знања и самоспознаје”, утемељене на примјени маске у настави, ученици ОШ “Миладије” су представом “Зашто баш Нобел?” са инкорпорираним драмским техникама и методама рада са маском били овогодишњи директни учесници 23. Фестивала дјечијег театра БиХ у организацији Центра за драмски одгој БиХ. Ученици ОШ “Миладије” су наведеном праксом чинили дио фестивалских активности заједно са учесницима из Жупање, Сарајева, Бугојна, Градачца, Мостара, Блажуја, Витеза те Грачанице у категорији професионалног и непрофесионалног вођења групе, што потврђује да је реализована наставна пракса успјешна како на нивоу локалне заједнице тако и на државном нивоу.

ЕФЕКТИ; ПОСТИГНУТИ РЕЗУЛТАТИ

Маска као едукативно-дидактичко средство уз примијењене драмске технике као учинковити облик искуственог учења у основношколском систему примјер је добре наставне праксе која недвојбено треба заживјети у раду.

Постигнути резултати упућују на то да ученик објашњава концепт примјене маске у изучавању књижевности, тимски израђује маску од гипсаног завоја, наводи критерије руковања маском, примјењује технике правилног дисање те анимира маску за потребе наставе.

Бенефити:

- развијање код ученика критичког мишљења
- играње улога уз примјену маске у настави утјече на рјешавање конфликта и превенције међувршњачког насиља
- развијање самосвијести и самопоуздања (сусрет са маском)
- маска у служби поучавања и смисленог повезивања наставних садржаја
процесуирање емоција посредством маске
- рјешавање уочених актуелних друштвених проблема кроз сцене сукоба примјеном маске као дидактичког средства у настави
- укљученост ученика у креирање специфичне драмске атмосфере и моделирање маске
- драмски фестивали и развој партнерства са заједницом (вишеструка примјена маске)

Уочене слабости претворене у снагу током процеса самоспознаје:

ученици су имали задатак да воде дневничке забиљешке током пет фаза наставне праксе, а нека представљају драгоцјене рефлексије на реализовану праксу и остварене бенефите примјене маске у настави.

ДНЕВНИЧКА ЗАПАЖАЊА

„Под маском се осјећам заштићено јер нико не зна мој идентитет и то ми олакшава радњу на сцени. Пуно сам опуштенији и лакше функционишем без нелагоде“ А.Ч. ВИИ

“Маска је за мене као публици застор на сцени. Маска, колико год обична или озбиљна, увијек је допадљив детаљ публици. Маска нам увијек “подиже” самопоуздање.” А. А. ВИИ

ИЗ ДРУГОГ УГЛА

Резултати наставне праксе огледају се у томе да су ученици ОШ “Миладије” директни учесници 23. Фестивала дјечијег театра БиХ представом “Зашто баш Нобел?”, насталој као продукт примјене маске као дидактичког средства у настави.

“Када сам сазнала да ћу глумити на позорници за мене је то било право искуство. Утисак је неописив, публика гледа у тебе, свјетла су окренута тачно према вашем лицу. Осјећала сам се поносно. Рекла сам себи: “Браво Неа!” Н.А. ВИИ

ЈА/ПОРУКА

“Маска јача самопоуздање” В.Д. ВИИ

“Маска ме заклања од погледа публике” Л.Ф. ВИИ

“Неустрашив под маском” Ф.А. ВИИ

“Маска ме чини слободном” С.Б. ВИИ

“Помоћу маске спознајем друго лице себе” Е.С.

“Маска је моја заштита” Б.Н. ВИИ

Ефекти: вишеструка примјена у образовању (ОШ “Миладије)

Огледно-угледни час: Казалишна изражајна средства: глума, говор, сценографија, костимографија, маска

Тема за стручно усавршавање наставника: Визуелни аспекти позоришне маске у функцији карактеризације лика

“Улога и значај позоришне маске у популаризацији књижевне грађе” (рад у припреми за штампу) Часопис “Наша школа”

Додатни коментари и сугестије другим наставницима који би жељели имплементирати вашу идеју

Желим охрабрити све наставнике/це и стручне сараднике/це који на директан или индиректан начин учествују у одгоју и образовању дјеце и младих да никада не одустану од својих педагошких циљева и буду отворени према изазовима савремене и иновативне наставе. Напомињем да од 2006. године, након дипломирања до данас, немам ријешен статус запослења и радим сходно окончаним конкурсним процедурама. Примјеном маске у настави и раду са ученицима чула сам реченицу „Браво Неа! Ти то можеш!“

Не заборавимо учити од ученика, охрабрити и спознати себе и не одустати. Допустите да вас маска поведе у далеку хисторију, прођите са њом кроз све фазе развоја језика, посматрајте је у палети књижевних ликова и допустите себи да посредством маске учите

од других-дјеце. Будите активни слушаоци. Будите спремни да чујете њихове потребе и осјећања и добит ћете најбоље сараднике у учењу и поучавању. Стварат ћете ново креативно окружење и ослободити властити потенцијал и креативни потенцијал ученика. Примијените маску као дидактичко средство у раду и учинит ћете да настава постане“позориште упаковано у школски руксак”.

Tags

NIN

Collections

НИН награда НИН 2022